

tokat
ilmiyat
dergisi

Tokat İlmîyat Dergisi | Tokat Journal of Ilmîyat

9/1 (Haziran | June 2021)

ISSN 2717-6134 | e-ISSN 2717-610X

MEHMET EMİN SARAÇ
(1930- 19 Şubat 2021)

Salim SANCAKLI

Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi Asst. Prof., Yalova University

İslami İlimler Fakültesi Faculty of Islamic Sciences

Kelam Ana Bilim Dalı Department of Kalam

Yalova | Türkiye Yalova | Turkey

salim.sancakli@yalova.edu.tr orcid.org/ 0000-0002-0117-1288

Copyright ©

Published by Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Islamic Sciences. Tokat | Turkey.
<https://dergipark.org.tr/ilmiyat>

Mehmet Emin SARAÇ

Ülkemizin ve İslam dünyasının önde gelen ilmi simalarından Tokatlı M. Emin Saraç Hocaefendi 19 Şubat 2021 Cuma günü İstanbul'da vefat etti. Hocaefendinin vefatı “âlimin ölümü, âlemin ölümü gibidir” sözünde ifade edildiği üzere talebelerini, dostlarını ve ilim dünyasını hüzne boğdu. Peygamberlerin vârisi olan âlimler, Müslümanların ilmî ve manevî önderleri İslam'ı muhafaza eden kaleleridir. Gerçek bir âlim vefat edince İslâm'ın surlarında kapatılması ve onarılması güç bir gedik açılır. M. Emin Saraç Hocaefendi de bütün bir ömrünü ilme adanmış, kendisinde ilim ve ameli meczetmiş, bütün mesaisini ilim talebelerinin yetişmesine vakfetmiş âlim bir şahsiyettir.

M. Emin Saraç'ın Hocaefendi'nin dünyaya gelişi Osmanlı Devleti'nin yerine Cumhuriyet Türkiye'sinin yeni kurulduğu bir devre tekâbül eder. Hocaefendi Tokat'ın Erbaa ilçesinin Tanoba köyünde 1930 senesinde dünyaya gelmiştir. Ailesi, hocaları ve yakın çevresi ilmî ve fikrî alanda önemli simâlardan müteşekkildir. Babası Hafız Mustafa Efendi, annesi Üzeyir Efendi'nin kızı Hatice Hanımdır. Dedesi Niksar'ın Keşfi Camii Medresesinde müderris olan ve dönemin sayılı uleması arasında gösterilen Üzeyir Efendidir. Altı yaşında iken dedesinin yanında Kur'an-ı Kerim'i hatmeden M. Emin Saraç, diğer üç erkek ve bir kız kardeşi ile beraber babasının yanında hafızlığını ikmal etmiştir. M. Emin Saraç Hocaefendi 1940-1943 yılları arasında, ağabeyi Bahaeddin Saraç ile beraber Niksar Arasta Camiinde, akabinde Merzifon Kara Mustafa Camiinde mukâbele okumaya devam etmiştir. 1943 senesinde babası üç çocuğunu, Bahaeddin, Emin ve küçük kardeşleri Osman'ı, tekkesinin sürekli murakabe altında tutulduğundan habersiz, İstanbul'a, kendisinden ilim tahsil etmeleri için, son devrin büyük âlimlerinden Ahıskalı Ali Haydar Efendiye göndermiştir. Ali Haydar Efendi de üç kardeşi Fatih Cami baş imamı Ömer Efendiye emanet etmiştir. M. Emin Saraç Hocaefendi Ömer Efendinin yanında Kur'ân talimi ve Telhis dersleri okumuş, bu şekilde Fatih Camiinde üç ay kaldıktan sonra Karagümrük'teki Üçbaş Medresesine geçmiştir. Bu medresede, Fatih Camiinde uzun yıllar baş kayyımlik yapmış olan muhaddis Süleyman Efendiden Buhari-i Şerif'in birinci ve ikinci cüzlerini bitirmiş, ilk hadis icazetini de, Hacı Ferhad Rizevî silsilesinden gelen icazetname ile Süleyman Efendiden almıştır. Kendisine hadis ilmini sevdiren, ilk hadis okuma zevkini tattıran da yine bu hocası Süleyman Efendidir. M. Emin Saraç Hocaefendi de böylece bütün bir ömrünü binlerce talebeye Resûl-i Ekrem'in (sas) hadis-i şeriflerini öğretmekle geçirmiştir.

M. Emin Saraç Hocaefendi Üçbaş Medresesinde 1950 senesine kadar kalmış ve bu süreçte Fatih Camiinde ders veren son dönem âlimlerinden;

Gümülcineli Mustafa Efendi, muhaddis İbrahim Efendi, Hüsrev Efendi, Bekir Hâkî Efendi, Ömer Nasuhi Bilmen ve Mahmud Cevdet Bey gibi âlimlerden de tefsir, hadis, fıkıh ve usûl dersleri almıştır. İstanbul'da kaldığı yıllarda; Tirmizî, Buhârî-i Şerif, Merâku'l-Felâh, Kudûrî, Şerhu'l-Akâid, Şifâ-i Şerîf, Mir'ât, Müslim-i Şerîf, Mişkâtü'l-Mesâbîh, Tefsîr-i Kâdî Beydâvî gibi kitapları okumuştur.

M. Emin Saraç Hocaefendi 1950 yılında, İslamî ilimlerde daha fazla ilerlemek için, hocası Ali Haydar Efendi tarafından Mısır'a gönderilmiştir. Mısır vizesinin kısa sürede çıkmaması üzerine, kardeşi Osman Saraç ile birlikte, Bağdat üzerinden Mısır'a gitmişlerdir. M. Emin Saraç Hocaefendi Mısır'da dokuz yıl kalmış, Kahire'de önce Ezher Lisesi'ni bitirmiş, daha sonra Şeriat Fakültesi'nde tahsilini ikmal etmiştir. M. Emin Saraç Mısır'daki tahsili sırasında, Osmanlı Devleti'nin son Şeyhulislâmlarından Tokatlı Mustafa Sabri Efendi ve devrinin en büyük muhaddislerinden Şeyhulislâm vekili M. Zâhid el-Kevserî'den dersler almıştır. Bunun yanında Yozgatlı İhsan Efendi, muhaddis Muhammed Abdulvehhab Buhayrî ve Ahmed Fehmi Ebu's-Sünne gibi zamanın Ezher âlimlerinden de ders okumuştur. M. Emin Saraç Hocaefendi adı geçen bu zevâtın dışında, Hasenü'l-Bennâ ve Seyyid Kutub'u yakından tanımış, Türkiye'ye dönünce Kutub'un Fizilâli'l-Kur'ân isimli tefsirini en güzel bir şekilde ve ilk defa tercüme edenler arasında yer almıştır. M. Emin Saraç Hocaefendi, Yusuf el-Karadavî ve Ebu'l-Hasen en-Nedevî'yle görüşmüş, onlarla muhabbet etmiş, Elmalılı Muhammed Hamdi Efendi'ye ve Ömer Nasuhi Bilmen Hocaefendi'ye mülâki olmuş, Abdulfettah Ebu Gudde ve Muhammed Avvâme gibi hadis âlimleri ile arkadaşlık etmiş, Mahmud Sâmi Ramazanoğlu, Mehmed Zahid Kotku gibi zevattan istifade etmiş, Abdurrahman Gürses ve Ali Yakub Cenkçiler gibi Hocaefendiler ile arkadaşlık yapmış ve birlikte olmuş, bu ilmî menbalardan yetişmiş, ilim zincirinin son halkalarından âlim ve fâzil bir şahsiyettir.

M. Emin Saraç Hocaefendinin mühim yönlerinden biri de, son devir Osmanlı uleması nesli ile günümüz Türkiye'si nesli arasında bir köprü vazifesi görmesinin yanısıra, İslam dünyası ile Türkiye arasında da bir köprü vazifesi görmesi, adeta 'Türkiye'nin İslam dünyasına açılan kapısı' olma özelliğini taşıyor olmasıdır. Bu meyanda merhum Prof. Dr. Sabahattin Zaim Hoca hatıralarında "Emin Saraç, İslâm dünyasında Türkiye'den daha fazla tanınır. Bu yüzden dışarıda Türkiye denildiği zaman Emin Hocayı sorarlar" demiştir. M. Emin Saraç Hocaefendi Mısır'daki tahsilini tamamlayıp ülkesine döndükten sonra bütün hayatını İslamî ilimleri yaşatmaya, okutup öğretmeye vakfetmiş, yetiştirdiği binlerce talebesi ile geleceğin eğitimi, ilmi yönden donanımlı öncü ve önder nesillerinin

yetişmesine vesile olmuştur. O, eser telifi yerine ders vermeyi tercih etmiş, Fatih Camiinde ve muhtelif yerlerde, altmış beş yıl boyunca devamlı olarak dersler okutmuştur. M. Emin Saraç Hocaefendinin vefatı ile İslam âlemi ve ümmeti, bu asrın en büyük âlimlerinden bir âlimin daha aralarından ayrılarak ebedî âleme irtihalinin ve ilim semasından bir yıldızın daha kaymasının hüznüne şahit olmuştur. M. Emin Saraç Hocaefendi almış beş seneden beri son dersiâmlığını yaptığı ve “benim cennetimdir” dediği Fatih Camiinde 21 Şubat 2021 Pazar günü kılınan cenaze namazını müteakip, çok sevdiği bu caminin hazîresinde ebedî ikâmetgahına, uzun ve bereketli bir ömrün ardından yetiştirdiği talebelerinin ve sevenlerinin dualarıyla defnedilmiştir. Cenâb-ı Hak gârik-i rahmet eylesin. İlmini ve ilim yolundaki çalışmalarını sadakâ-yı câriye kılsın. Rahmetullahi aleyhi rahmeten vâsia.

Yazımızı M. Emin Saraç Hocamıza ait şu duâ ile hitama erdirmek istiyorum: “Ya Rabbi! Cümlemizin âkıbetini hayr eyle. Bizleri hocalarımıza lâayık birer talebe, onların şefaathlerini hak edecek hayırlı nesiller eyle. Hepimizi Peygamber Efendimiz (s.a.s)’in şefaath-i uzmâsına lâayık ümmet eyle...”